

3.2. Professor Flemming Balvigs undersøgelse af voldtægtsudviklingen i Danmark

Rigspolitichefen har undersøgt voldtægtsanmeldelser i årene 1990, 1991 og 1992. Undersøgelsen omfatter de nævnte års anmeldelser om overtrædelse af straffelovens § 216 og § 217 og forsøg herpå. Formålet med undersøgelsen var bl.a. at belyse forskellige aspekter i forhold til voldtægt (forbrydelsen, ofret, gerningsmanden). Professor, dr. jur., Flemming Balvig, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet, blev inddraget i arbejdet bl.a. for at sammenligne resultaterne af Rigspolitiets undersøgelse med en tilsvarende undersøgelse fra København omhandlende perioden 1972-76. Undersøgelsen er udgivet af Rigspolitichefen i 1998 under titlen »Voldtægters omfang og karakter i Danmark«.

Publikationen indeholder således ud over undersøgelsen af anmeldelser i 1990, 1991 og 1992 Balvigs undersøgelse af voldtægtsudviklingen i Danmark.

I indledningen til denne del af undersøgelsen anfører Balvig, side 40-41, følgende om udviklingen i straffnivået m.v.:

»De store historiske udviklingstendenser i straffanvendelsen ved overgangen fra fattigdomssamfund til velfærdsstat udviser en kraftig tendens til nedpønalisering af tyveri og en vis tendens til opkriminalisering af fysiske overgreb (vold). Det særlige ved voldtægt synes at være, at kriminaliseringen allerede var relativ streng i fattigdomssamfundet, men også, at der i de senere år – i tiden efter 2. verdenskrig – snarere har været tale om en vis nedpønalisering end det modsatte.

Indtil et godt stykke op i 1960'erne var den almindelige strafferamme for voldtægt i Danmark 16 års fængsel. I juni 1967 blev den nedsat til 10 år, og samtidig ophævedes minimumstraffen (på 1 år). I løbet af 1970'erne skete der en sænkning af det faktiske straffniveau. Straffnivået blev en del lavere end forudsat af straffelovrådet ved lovændringen i 1967. I maj 1981 blev den almindelige strafferamme igen nedsat, nu til 6 år. Der var dog ikke tilsigtet nogen reel ændring af straffenes art eller længde, men først og fremmest at korrigere en uheldig brug af straffelovens § 217 (om ulovlig tvang). Man opretholdt en skærpet strafferamme på 10 års fængsel for særlig farlig voldtægt m.v.

Den konkrete strafudmåling ved voldtægt siden den seneste lovændring i 1981 er ikke analyseret. Umiddelbart kunne det se ud til, at der er sket en vis - fortsat - nedpønalisering. Denne synes at bestå i såvel mindre risiko for gerningsmanden for at blive pågrebet som i kortere straffe, hvis han pågribes og dømmes. Det kan bl.a. læses ud af, at i 1980 endte 1 ud af hver 14 voldtægtsanmeldelser med, at en gerningsperson blev idømt en frihedsstraf på 18 måneder eller derover. I 1994 var det kun 1 ud af hver 50 anmeldelser, der fik denne konsekvens. Tendensen kan dog også, i princippet - helt eller delvis - tænkes forårsaget af, at de anmeldte voldtægter kan være blevet af mindre alvorlighedsgrad (Rigsadvokatens understregninger).

Medens voldsforbrydelserne og straffene herfor meget ofte har været i fokus for den offentlige og politiske debat inden for de seneste 10 år, har der været bemærkelsesværdigt stille omkring voldtægtsforbrydelsen. Således ændredes voldsparagrafferne i 1989, og der blev lagt op til en større »differentiering« af straffene for vold inden for normalområdet. Fire år senere, i 1993, blev der vedtaget en voldspakke med bl.a. det sigte, at straffene for voldsrecidivister skulle øges med 50 %. Og fire år senere igen, i 1997, har regeringen fremsat en ny voldspakke, der ved siden af en række sociale tiltag foreslår at skærpe straffen betydeligt for de groveste volds-tilfælde efter straffelovens § 245 og § 246. Man har ikke i nogen af disse tre »voldspakker« fokuseret på voldtægt.

Den forskellige fokusering på vold og voldtægt de senere år er bemærkelsesværdig. Det er imidlertid en forkert tyding af tendenserne at tage den mindskede strengthed i det strafferetlige system på voldtægtsområdet som udtryk for, at holdningerne og normerne i befolkningen også skulle være blevet mindre strenge på dette område. Tværtimod findes der indikationer på, at det forholder sig omvendt, altså at afskyen og den almindelige afstandstagen over for voldtægts-handlingen og voldtægtsmanden er blevet øget.«

Om udviklingen med hensyn til karakteren af de anmeldte voldtægter anfører Balvig side 50-51 følgende:

»I modsætning til den officielle kriminalstatistik muliggør materialet, at vi også kan se på udviklingen i voldtægter som en funktion af karakteren af forudgående bekendtskab mellem offer